

G8 Ülkeleri Ve Türkiye'nin Covid 19 İle Mücadele Yöntemi Ve Dış Ticarete Etkisi

Comparision Of G-8 Countries' And Turkey's Policies To Challenge Covid 19 And Its Impact To İnternational Business

Dr. Öğr. Üyesi Kadir AYDIN

Adıyaman Üniversitesi

Orcid: 0000-0002-2437-8118

Dr. Abdulmusa SÖNMÜŞ

Ünal Turizm

Orcid: 0000 0001 8368 3078

Arş. Gör. Zafer DÖNMEZ

Adıyaman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü

ORCID No:0000-0002-9748- 4149

Arş. Gör. Dr. Esat ATALAY

Batman Üniversitesi İşletme Bölümü

ORCID: 0000-0003-4095-1583

ÖZET

Bu çalışma, Çin'de ortaya çıkıp tüm dünyayı etkisi altına alan Covid 19 virüsünün ulaştığı G-8 ülkeleri ve Türkiye'nin virüs ile mücadele yöntemlerini incelemektedir. Araştırmada, G-8 ülkelerindeki vaka sayısı, vefat oranı, vefat sayısı ve Covid 19 ile mücadelede yapılan ekonomik destekler ve yöntemlere yer verilmiştir. G-8 ülkelerine kıyasla, Türkiye'nin Covid 19 ile mücadelede G-8 ülkeleri ile paralel yöntemler izlediği görülmektedir. Mücadelede başlıca amaç hane halklarının ekonomik gücünü korumak ve sağlık hizmetlerine ulaşımını sağlayacak yöntemler izlenmiştir. İş gücünü koruyarak ve aşıyı zamanında ulaştırarak Covid 19 virüsü ile mücadelede başarılı olmuşlardır. Covid 19 virüsünden doğrudan etkilenen sektörler için yapılan ekonomik destekler sayesinde söz konusu sektörlerin istikrarı sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Dış Ticaret, Yönetim, Finans

ABSTRACT

In this research, a comparasion of Covid 19 caused economic supports between G-8 countries and Turkey is made. In addition, number of Covid 19 cases, death rates and number of deaths caused by Covid 19 is analized to Show the impacts of economic supports of same countries. Comparing to G-8 countries, Turkey has shown the same politics and economic support packages to its people. The main supports of G-8 countries and Turkey is to ensure the households ekonomik and social sustainability. By ensuring the work force's sustainability was the important way to keep the households' welfare in these countries. Finally, ekonomik supports of G-8 countries and Turkey was to help the businesses that are directly effected from the Covid 19 virus to keep their sustainability as well.

Keywords: Covid-19, Foreign Trade, Management, Finance

Giriş

Ekonomik desteklerin milli hasılaya oranla yüksek olduğu ülkelerde ölüm sayısının az olduğu görülmektedir. Covid 19'un vaka vefat oranı ortalama %2,5 olmuştur. Ancak, sosyal kısıtlamalara ek olarak ekonomik desteklerin vefat sayısını düşürmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Türkiye'nin milli hasılaya oranla yapmış olduğu ekonomik destekler G-8 ülkelerine kıyasla az

olmasına rağmen, sağlık hizmetleri altyapısının güçlü olmasından kaynaklı vefat sayısının az olduğu görülmektedir.

İnsanoğlunun varlığıyla birlikte bir çok dönemde salgın hastalıklar ile karşı karşıya kalmış, bu salgınları kontrol altına almak için büyük çabalar sarf etmiştir. Günümüze geldiğimizde İlk olarak Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve daha sonra tüm dünyaya yayılan Covid-19 (Koronavirüs) salgını başta G8 ülkeleri olmak üzere, dünya geneli ekonomiyi olumsuz etkilemiştir. Her ne kadar tarihte buna benzer pandemiler ortaya çıkmış olsa da, Covid- 19 gibi tüm dünyayı etkisi altına almamıştı. Covid-19 2020 yılına geldiğimizde bütün ülkelerdeki hızla yükselen vaka sayıları ve ölüm oranlarıyla birçok ülke ciddi kısıtlamalar almak durumunda kaldılar. Bu kapanmalar ekonomik olarak ülkeleri zor durumda kalmasına neden oldu. Salgınının dünya çapında ekonomik dalgalanmalara sebep olması ve salgının boyutunun ön görülmemesi ülkelerin daha fazla önlemler almasına neden oldu.

Sangının bu kadar kısa bir sürede tüm dünyaya yayılmasının en büyük etkenleri 21.yy'a geldiğimizde gelişen teknolojiyle birlikte, coğrafi keşifler ve küreselleşme, deniz yollarının ticari amaçlı kullanımı, tarımsal faaliyetlerin artması, şehirleşmenin yaygınlaşması gibi birçok etkenler ile birlikte Dünya ekonomisinde büyük gelişmeler yaşanmış bu gelişmeler ile beraber Dünya nüfusu ön görülmeyecek şekilde artmış, devletler büyümesi, gelişmesi ve ülkeler arası ticaret hacminin aşırı bir şekilde genişlemiştir. Tüm bu gelişmeler devletler ve kıtalararası ulaşımı ve beraberinde insan etkileşimini de önemli ölçüde arttırmıştır. İnsanlar arasındaki etkileşimin artmasıyla salgın hastalıklar Dünya genelinde yayılma imkânı bulmuş, birçok devlet ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz etkilere maruz kalmıştır. Covid- 19 pandemisinde de durum bundan farklı değildir. Çok sayıda insan bu virüse yakalanmış ve yakalananların birçoğu hayatını kaybetmiştir. Hal böyle iken hükümetler koronavirüsün kamu sağlığı üzerindeki etkilerini azaltmak için sınır kapatma, sokağa çıkma kısıtlaması ve karantina gibi uygulamaları hayata geçirmek zorunda kalmışlardır. İnsanların eve kapanması, ithalat ve ihracatın durma noktasına gelmesi küresel ekonomide hem arz hem talep yönlü sert düşüşlere neden olmuş, küresel anlamda ekonomide ciddi bir daralma yaşanmıştır. Ekonominin maruz kaldığı negatif etkilerden kurtulmak veya bu etkileri azaltmak için salgın ile mücadele kapsamında birçok hükümet maliye politikası uygulamalarını hayata geçirmiştir.

Literatür çalışmalarına baktığımızda 2019 yılının aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19 salgını ve salgının küresel boyuttaki etkileri ile ilgili hem Türkiye'de hem de dünyada birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda çoğunlukla söz konusu salgının makroekonomik etkileri üzerinde durulmuş ve özellikle iç ve dış ticarete ve ulaşım sektörüne kısa ve uzun vadeli etkileri konusuna ağırlık verilmiştir. Literatürde Covid-19 salgını ve ülke ekonomilerine etkileri ile ilgili yapılan çalışmaların bazıları şunlardır:

Tekoğlu (2020) çalışmasında, McConnell'in kriz yönetimi performansına yönelik süreç sınıflandırması kapsamında, Aralık 2019 tarihinden itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını döneminde Türkiye'nin dış ticaret açısından kriz yönetiminde başarılı olup olmadığını incelemiştir. McConnell'in çalışmasında ele aldığı kriterler bağlamında yapılan analiz sonucunda, Covid-19 salgınının ilk altı aylık döneminde dış ticarete yönelik kriz yönetiminde Türkiye'nin başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Adıgüzel (2019) çalışmasında, Covid-19 salgınının Türkiye ekonomisine yönelik etkilerini makroekonomik açıdan incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuca göre Covid-19 salgınının Türkiye ekonomisinde; üretimi, istihdamı, dış ticareti, bütçe açığı, cari açık ve borç yükünü olumsuz yönde etkileyerek durgunluğa neden olmuş ve GSYH'de söz konusu salgının süresine bağlı olarak yaklaşık 400-675 milyar TL kayıp oluşturacağı öngörülmüştür. Ayrıca yazar çalışmasında, Covid-19 salgınının olumsuz etkilerini azaltma bağlamında çeşitli öneriler geliştirmiştir.

Andersen vd. (2020) çalışmasında, Danimarka'da Covid-19 salgınının neden olduğu tüketici harcamalarındaki değişikliği ve Danimarka ekonomisindeki kapanmanın olası sonuçlarını, Danimarka'nın en büyük bankasındaki müşterilerin banka hesabı verilerini kullanarak analiz etmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuca göre, ekonomideki kapanmayı takip eden yedi hafta içinde toplam harcamalardaki düşüş %27 olarak gerçekleşmiştir. Bu düşüşün odak noktasında ise, doğrudan mal ve hizmetlere yönelik kısıtlamaların olduğu belirtilmiştir.

Baker vd. (2020) çalışmasında Covid-19 salgınının ABD ekonomisine etkisini, ekonomik belirsizliklerdeki büyük artışı ölçmeyi amaçlayan üç gösterge (borsa oynaklığı, gazete tabanlı ekonomik belirsizlik ve iş beklenti anketlerinde öznel belirsizlik) ile analiz etmiştir. Çalışmanın sonucuna göre Covid-19 salgını, 1929-1933 Büyük Buhranı sırasında oluşan belirsizlikteki artışa benzeyen muazzam bir belirsizlik şoku yaratmıştır. 2020'nin ikinci çeyreğinde ABD ekonomisindeki daralma, bir önceki yıla göre %9 olarak gerçekleşmiş, 2020'nin son çeyreğindeyse %11-20 aralığında bir daralma beklenmektedir. Çalışmada kullanılan göstergeler, ekonomideki söz konusu daralmanın yarısından fazlasının Covid-19 salgınındaki belirsizlikten kaynaklandığını göstermektedir.

Soylu (2020) çalışmasında, tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınının Türkiye ekonomisinde makroekonomik değişkenler üzerinde meydana getirdiği değişimleri incelemiştir. Çalışmanın sonucuna göre Covid-19 salgını nedeniyle alınan tedbirler, ekonomik faaliyetler üzerinde ciddi bir yük oluşturmuştur. İhracat gelirlerinde, turizm gelirlerinde ve sanayi üretim endeksindeki daralma ekonomi adına geleceğe yönelik olumsuz bir sinyal vermiştir. Fakat ikinci bir salgın dalgalanması yaşanmayacağı varsayımıyla hareket edildiğinde Türkiye ekonomisinin "V" şeklinde bir toparlanmaya daha yakın olduğu belirtilmiştir.

Akçacı ve Çınaroğlu (2020) çalışmalarında, 2018-2020 yılları arasındaki dönemde havayolu yolcu sayısı ve yük trafiği verilerini kullanarak tüm dünyada ekonomik olarak etkisini hissettiren Covid-19 salgınının küresel ekonomi üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre söz konusu salgının, lojistik ve dış ticaret bağlamında tüm dünya ekonomilerini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Diğer taraftan, salgının sona ermesiyle birlikte lojistik hareketliliğin artacağı, döviz girdisinin artmasıyla birlikte tüm ülke ekonomilerinin yeniden ivme kazanacağı değerlendirilmelerinde bulunulmuştur.

Bahar ve İlal (2020), küresel olarak hızlı bir şekilde yayılan Covid-19 salgını ele aldıkları çalışmalarında, salgının turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkisini analiz etmişlerdir. Çalışmanın

sonucunda, Covid-19 salgınının sebep olacağı talep şoklarının turizm sektöründe istihdam ve gelir kayıplarına yol açacağı tespitinde bulunmuşlardır.

Wiwoho ve Kaukab (2020) çalışmalarında Covid-19 salgınına bağlı olarak bir ülkedeki hasta sayısı, iyileşme sayısı ve Covid-19 virüs testi sayısı ile iç ve dış ticaret politikaları arasındaki ilişkiyi Dünya Ticaret Örgütü sayfasındaki ülke başına ticaret politikası verileri ve Covid-19 salgınının gerçek zamanlı verilerinden yararlanarak incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, iç ve dış ticaret politikaları ile Covid-19 vaka sayısı arasında önemli bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Fakat söz konusu politikalar ile toplam ölüm, toplam iyileşme ve toplam test değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Çatuk ve Aydın (2021) çalışmalarında küresel bir olgu haline gelen Covid-19 salgınının dünya ekonomisine ve Türkiye'nin tedarik zincirine etkisini, mevcut çalışma raporlarından faydalanarak analiz etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, söz konusu salgının tüm ülke ekonomilerini etkilediği gibi Türkiye ekonomisini de olumsuz yönde etkileyeceği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan doğru ve etkili tedbirler alınarak salgın kısa vadede engellenebilirse tedarik zincirinde yaşanan aksaklıkların doğru stratejilerle fırsata çevrilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Duran ve Acar (2020) çalışmalarında, küresel sağlık felaketi olarak adlandırdıkları Covid-19 salgınının küresel ekonomiye olan etkilerini toplam vaka sayısı, toplam ölüm sayısı, toplam iyileşen sayısı, havaalanı yolcu trafiğindeki değişim oranı, mali tedbir büyüklükleri ve ekonomik büyüme oranları gibi değişkenleri kullanarak analiz etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda salgın dolayısıyla tüm ülkelerde alınan tedbirler neticesinde turizmden eğitime, tarımdan enerjiye, sivil havacılıktan finans kurumlarına kadar ekonominin tüm sektörleri olumsuz olarak etkilenmiştir. Önemli kurumların raporlarına göre, dünyada salgın sürecinin sonunda 5 ila 25 milyon kişinin işsiz kalacağı, 2020 yılında dünya ekonomisinin resesyona gireceği ve %3 daralacağı tahminleri yapılmaktadır.

Vidya ve Prabheesh (2020) çalışmalarında Ticaret Ağı Analizi (Trade Network Analysis) ve Yapay Sinir Ağları (Artificial Neural Networks) yöntemlerini kullanarak Covid-19 salgını öncesi ve sonrasında ülkeler arasındaki ticaretin birbirine bağlılığını ölçmüşler ve ticaretin gelecekteki yönünü tahmin etmişlerdir. Elde edilen bulgular sonucunda, Covid-19 salgını ile birlikte ülkeler arasındaki ticari bağlılık, bağlantı ve yoğunlukta ciddi bir azalma görülmüştür. Çin'in ticaret ağındaki 'merkez' konumu salgından etkilenmemiştir. Bununla birlikte Aralık 2020'ye kadar tüm ülkelerin iç ve dış ticaretinde ciddi bir düşüş beklenmektedir.

Maliszewska ve arkadaşları (2020) çalışmalarında, küresel bir şok olarak adlandırdıkları Covid-19 salgınının gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYİH) ve ticaret üzerindeki potansiyel etkisini standart bir küresel hesaplanabilir genel denge modeli kullanarak test etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda, modelden elde edilen bulgulara göre dünya ekonomisinde GSYİH'nın %2 oranında, gelişmekte olan ülke ekonomilerinde %2,5 oranında, gelişmiş ülkelerde ise %1,8 oranında düşüş gösterdiği görülmüştür. Modelde en büyük olumsuz şok ise, salgından etkilenen yurtiçi hizmetlerde ve ticarete konu olan turizm hizmetlerinde görülmüştür.

Barua (2020) çalışmasında, Covid-19 salgınının tedarik zinciri, ticaret, yatırım, fiyat düzeyi, döviz kurları ve ekonomik büyüme gibi makro ekonomik değişkenler ve ekonomik faaliyetler üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Çalışmanın sonucuna göre, söz konusu salgının oluşturduğu belirsizlik ortamı dünya genelinde kamu güveninin kaybolmasına neden olmuş, tüketici ve üretici güven endekslerini olumsuz yönde etkilemiştir. Salgının olumsuz etkileri, talep ve arz şoklarıyla birlikte telafisi mümkün olmayan makroekonomik sonuçlara neden olabileceği konusuna vurgu yapılmıştır.

G8 Ülkeleri ve Türkiye'nin Covid 19 İle Mücadele Yöntemi ve Dış Ticarete Etkisi

G7 ülkeleri ve Türkiye'nin COVID-19 vaka sayıları, bu vakaların vefat oranı, aşılama oranları ve ülkelerin COVID-19 sürecindeki büyüme oranları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Türkiye ve G8 Ülkeleri COVID-19 İstatistikleri – 30.04.2021 Tarihi Verileri

Ülke	Vaka Sayısı	Vefat Sayısı	Vefat Oranı	Aşı Oranı	Büyüme Oranı
Kanada	1.100.000	23.482	2,13%	34,79%	1,60%
Fransa	5.290.000	100.232	1,89%	30,77%	1,30%
Almanya	3.120.000	79.672	2,55%	34,40%	0,60%
İtalya	3.840.000	115.937	3,02%	32,12%	0,30%
Japonya	526.000	9.471	1,80%	2,76%	0,70%
Rusya	4.630.000	102.667	2,22%	13,38%	1,30%
Birleşik Krallık	4.400.000	127.438	2,90%	70,91%	1,40%
ABD	31.600.000	565.289	1,79%	70,97%	-4,30%
Türkiye	4.150.000	39.737	0,96%	26,76%	0,90%

Kaynak: Epidemic Data, Our World in Data ve IMF, 2021.

G8 ülkeleri ve Türkiye'nin COVID-19 vaka sayıları, bu vakaların vefat oranı, aşılama oranları ve ülkelerin COVID-19 sürecindeki büyüme oranları Tablo 1'de gösterilmektedir. Vaka sayıları ve vefat sayısı veriler ülkelerin açıkladığı değerlerden elde edilmiştir, vefat oranları da bu değerlere göre hesaplanmıştır. Aşı oranları hesaplanırken, her yüz kişi de bir veya iki doz aşı yaptıranların tamamı dikkate alınmıştır. Son olarak, büyüme oranları ise IMF (International Monetary Fund) tarafından gerçek büyüme oranları olarak duyurulmuştur. 30.04.2021 tarihine kadar olan bu verilere bakıldığında, aşı oranının en yüksek olduğu ülkeler Birleşik Krallık ve ABD olmuştur. En düşük aşılama oranı ise Japonya'nın oranı olmuştur. COVID-19'un çıktığı ilk günden 1 Mayıs 2021 tarihine kadar olan süreçte ise en yüksek vefat oranı İtalya'da gerçekleşirken, en yüksek vefat sayısı ise Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşmiştir. COVID-19 etkisiyle vefat edenlerin vaka sayısına oranının en düşük olduğu ülke Türkiye olmuştur. Türkiye'de her yüz kişiden sadece 1'i COVID-19 sebebiyle hayatını kaybetmiştir. COVID-19 sebebiyle vefat sayısı en düşük ülke ise Japonya olmuştur. Aşı oranı bakımından da Japonya en alt sıradadır.

Amerika Birleşik Devletleri milli gelirinin %11'lik kısmı olan 2,3 trilyon dolarlık harcamayı COVID-19 ile mücadeleye ayırmıştır. Bu mücadeleyi üç ana madde olarak duyurmuştur:

- Aile Öncelikli COVID-19 Virüsüne Hazırlık ve Tepki Hareketi: COVID-19 testlerinin ücretsiz olması, aşı gelişimi için teşvik sağlanması ve küçük esnaflarının desteklenmesini sağlayacak paketler,
- Maaş Gelirlerini ve Sağlık Zihindeliği Koruma Hareketi: Küçük esnaflara sağlanacak kredi paketleri,
- COVID-19 Yardım, Mücadele ve Ekonomiyi Koruma Hareketi: İş gücüne ve hane halkına gelir desteği, bankalara ve küçük esnaflara kredi paketleri, eyaletlere hibe yardımı ve kişisel finans gelişiminin sağlanması.

ABD açıklamış olduğu mücadele hareketleri ile COVID-19 ile mücadele ederken, vefat sayısının vaka sayısına oranının düşük olmasına rağmen 565.289 vefat sayısı ile en yüksek vefat sayısına sahip ülke konumundadır.

Japonya ise milli gelirinin %42'lik kısmını COVID-19 ile mücadeleye ayırdığını duyurmuştur ve iki maddeye ayırmıştır.

- COVID-19'a Karşı Acil Ekonomi Paketi: İş gücü ve işletmelerin korunması, hane halkına doğrudan gelir desteği, vergi ve sosyal güvelik prim indirimleri ve kredi erteleme desteği,
- 2020 Bütçe Desteği: Büyük işletmelere finansal destek, sağlık hizmetleri kuruluşlarına ekonomik destek ve işletmelerin tamamlanmasını devamlılığı sağlamak.

Japonya aşılama oranı, vaka ve vefat sayısı bakımından COVID-19 virüsünden en az etkilenen ülke olmuştur. Ancak, virüs ile mücadelede milli gelire oranla en yüksek harcamayı yapan ülkelerin başında gelmektedir.

COVID-19 ile mücadelede Almanya ise milli gelirinin yaklaşık %10'luk kısmını ayıracağını duyurmuştur.

- Mart 2020: Milli gelirin %4,9'luk kısmı olan 156 milyar Euro'nun sağlık sektöründeki gereksinimlere, kısmi çalışma ödemelerine, küçük işletmelere ve düşük gelirli ailelere çocuk yardımı olarak,
- Haziran 2020: Milli Gelirin %4'lük kısmı olan 130 milyar Euro'nun ise, geçici vergi indirimleri, ailelere ekstra çocuk yardımı, yerel yönetimlerin desteklenmesi ve şirketlere kredi desteği olarak sunulmuştur.

Almanya vefat oranı bakımından Birleşik Krallık ve İtalya'dan sonra üçüncü ülke olmuştur.

Birleşik Krallık COVID-19 ile mücadelede yaklaşık 193 milyar pound bütçe ayıracağını duyurmuştur. Bu harcamaları iki maddede sıralamıştır:

- Direkt Harcamalar: 178 milyar pound olarak gerçekleşen harcamalar genellikle iş gücünü desteklemek, milli sağlık sistemini geliştirmek ve düşük gelirli hane halkına ödemeler olarak,
- Vergi İndirimi: 15 milyar pound olan bütçe genellikle emlak vergisi indirimi, KDV indirimi ve gelir vergisi indirimi olarak sunulmuştur.

Para akışının devamlılığı için Birleşik Krallık ayrıca 340 milyar pound değerinde kredi sağlayarak büyük şirketlerin ayakta durmasını desteklemiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra en yüksek vefat sayısı Birleşik Krallık'ta olmuştur.

Fransa da COVID-19 ile mücadelede kredi desteklerine motive olan bir diğer G8 ülkesi olmuştur. İki ayrı program ile COVID-19'a karşı acil kredi planını duyurmuştur.

- Üçüncü Bütçe Anayasası: 135 milyar Euro'luk bütçe hane halkını, iş gücünü, ilaç sanayii sistemini ve işsiz vatandaşlarını desteklemenin yanı sıra en çok zarar gören sektörler için vergi indirimi ve krediler sunmuştur,
- Banka Kredi Garantileri: 315 milyar Euro ile tüm işletmeleri genel olarak kredi sistemi ile desteklemiştir.

Fransa düşük vefat oranına sahip olmasına rağmen, İtalya'dan sonra en yüksek vefat sayısına sahip ülkedir.

İtalya'da devlet tarafından birçok paket ile COVID-19 ile mücadele edileceği duyurulmuştur. Yaklaşık %3'lük vefat oranı ile İtalya en yüksek vefat oranına sahip ülke olmuştur. Yaklaşık 400 milyar Euro olarak açıkladığı COVID-19 mücadele programlarını üç ana maddede sunmuştur:

- 25 milyar Euro bütçe ile sağlık sisteminin gereksinimlerini tedarik etmek, iş gücünü korumak, işletmeleri vergi indirimi ile desteklemek olarak,
- 200 milyar Euro bütçe ile endüstriyel sektörlerin tamamının faaliyetlerinin devamını ve kredi ve ihracat garantisi sağlayarak,
- 155 milyar Euro bütçe ile ekonominin yeniden canlanması için hane halkına doğrudan ödemeler yapılarak, sağlık sistemi ve işletmelere ekstra destek harcamaları olarak sunulmuştur.

Kanada vefat sayısı bakımından Japonya'dan sonra COVID-19 kaynaklı en düşük vefat sayısına sahip ikinci ülke olmuştur. Kanada yaklaşık 469 milyar dolar bütçeli COVID-19 ile mücadele programını üç ana madde altında duyurmuştur:

- 256 milyar dolar bütçe doğrudan hane halkı ve işletmeler için ödenerek,
- 123 milyar dolar bütçe vergi indirimi, gümrük vergisi muafiyeti ve faizsiz krediler olarak,
- 90 milyar dolar bütçe ise başta tarım sektörü olmak üzere işletmelerin geneline kredi olarak sunulmuştur.

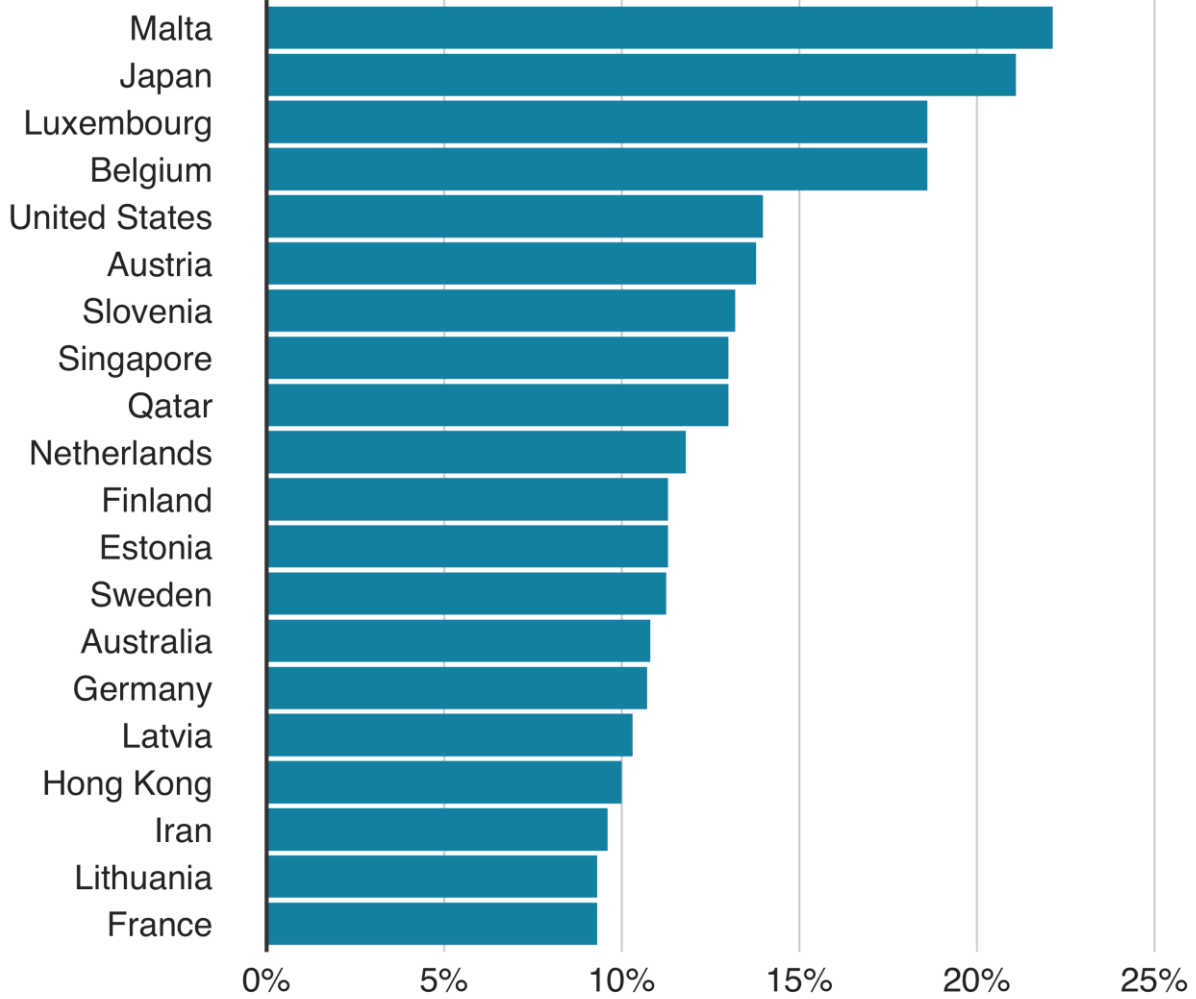
Kanada hükümetinin duyurduğu yardımların yanı sıra, Bank of Kanada başta olmak üzere birçok banka ise yaklaşık 600 milyar dolar bütçe ile işletmelere uygun kredi sunacağını açıklamıştır.

COVID-19 Harcamaları

Yukarıda açıklanan ülkelerin COVID-19'a tepki olarak yapmış olduğu harcamaların miktarının yanı sıra, ülkelerin harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranı kıyas yapmada daha belirgindir. Yukarıda bahsedilen G-8 ülkelerinin yanı sıra, gayri safi milli hasılaya oran olarak COVID-19 harcamalarının en yüksek olduğu 20 ülke Şekil 1'de gösterilmiştir.

Top 20 coronavirus spending packages

Spending as % of GDP

Source: Ceyhun Elgin

BBC

Salgınla mücadele için yapılan harcamaları incelediğimizde, Malta listenin başında yer alırken, Fransa 20. en yüksek harcama yapan ülke olmuştur. Malta ve Japonya milli gelirinin 5’de 1’inden fazlasını COVID-19 harcamalarına ayırmıştır. İtalya, Kanada, Birleşik Krallık ve Türkiye ise COVID-19 harcamaları kapsamında ilk 20 ülke sıralamasında listeye giremeyen ülkeler olmuştur. Malta ve Japonya’dan sonra ise Lüksemburg ve Belçika yaklaşık olarak milli gelirlerinin 5’de 1’ini COVID-19 harcamalarına ayırırken, ABD, Avustralya ve Almanya gibi ülkeler ise yaklaşık olarak milli gelirlerinin sadece 10’da 1’ine yakını COVID-19’a tepki olarak harcamışlardır. Milli hasılaya oran olarak incelenen COVID-19 harcamalarının Tablo 1’deki veriler ile eşleştiği görülebilmektedir. Japonya’nın yapmış olduğu harcamalar sayesinde ortaya koyduğu başarı vaka sayısı ve vefat oranı olarak açıklanabilmektedir. Japonya ile kıyaslandığında vefat oranı aynı olmasına rağmen, Fransa’nın yapmış olduğu düşük harcamalar sebebiyle vefat sayısının 10 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Bir diğer düşük oranla harcama yapan Almanya’da ise yine vefat oranının yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, COVID-19 ile mücadelede erken tepki ve yüksek miktarlarda harcama yapan ülkelerin daha fazla başarı elde ettiği görülmektedir.

Tablo 2. G-8 Ülkeleri ve Türkiye İhracat Rakamları (Gayri Safi Milli Hasılaya Oranı)

	B.								
	Kanada	Fransa	Almanya	İtalya	Japonya	Rusya	Krallık	ABD	Türkiye
2019	31,644	31,772	46,893	31,504	18,525	28,313	31,603	11,733	32,741
2018	32,077	31,719	47,373	31,369	17,752	30,517	30,615	12,287	31,205
2017	31,411	30,949	47,204	30,734	16,266	26,091	30,366	12,165	26,039
2016	31,503	30,248	46,073	29,328	17,611	25,854	28,439	11,901	23,084
2015	31,850	30,593	46,921	29,716	17,540	28,703	27,651	12,433	24,531
2014	31,737	29,667	45,619	29,109	15,915	27,111	28,502	13,532	25,206
2013	30,332	29,365	45,419	28,633	14,545	25,845	29,953	13,545	23,793
2012	30,353	29,203	46,307	28,379	14,925	26,907	29,975	13,529	24,361
2011	30,750	28,421	45,057	26,872	15,037	28,055	30,700	13,531	22,994
2010	29,236	26,788	42,565	25,074	12,521	29,216	28,275	12,315	21,194

Kaynak: World Bank

Tablo 2’de, G-8 ülkeleri ve Türkiye’nin son 10 yıl içerisindeki ihracat değerleri ülkelerin gayri safi milli hasılaya oranı olarak gösterilmiştir. İhracat oranlarına bakıldığında, COVID-19 virüsünün ülkelerin son on yıldaki ihracat performansına çok yüksek etki etmediği görülmektedir. Kanada, Almanya, Rusya ve ABD’de bir önceki yıl baz alındığında ihracatta çok düşük derecede azalma yaşanırken; Japonya, Birleşik Krallık ve Türkiye’de ise artış görülmüştür. Söz konusu verilere dayanarak, COVID-19’un 2019 yılında G-8 ülkeleri ve Türkiye’nin ihracat performansına etkisinin yok denecek kadar az olduğu sonucuna varılmıştır. 2020 ihracat değerleri açıklandığında, bu durum ayrıca analiz edilmelidir. 2019 yılının Mart ayında ortaya çıkan virüsün etkisinin 2020 yılında ortaya çıkabileceği muhtemeldir. Ülkelerin her ne kadar COVID-19’a erken tepkisi bilinse de, kısıtlamalar ve politikalar 2020 yılında daha aktif hale gelmiştir. Bu sebepten dolayı, 2020 yılı ihracat verileri önem arz etmektedir.

Sonuç ve Bulgular

Covid 19’un ortaya çıktığı ilk günlerden itibaren G-8 ülkelerinin ve Türkiye’nin mücadele konusunda hızlı tepki verdikleri görülmektedir. Ülkelerin yapmış olduğu ekonomik destekler ve tedbir politikaları neredeyse tamamen paralel gerçekleşmiştir. Ekonomik paketlerin başında ise işgücünü koruyacak, hane halkını destekleyecek ve başlıca etkilenen sektörlerin istikrarını koruyacak politikalar uygulanmıştır. Vergi muafiyeti, doğrudan destek ödemeleri ve ücretsiz aşı kampanyaları sayesinde Covid 19 kaynaklı maddi ve manevi kayıpları azaltmayı amaçlayan G-8 ülkelerinin oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Türkiye’nin de coğrafik konumu sebebi ile söz konusu ülkeler ile paralel hareket ettiği ve mücadele bakımından aynı başarıyı gösterdiği açıktır.

Milli hasılaya oranla yüksek miktarda destek paketleri sunan ülkelerin ölüm sayısı düşük olmuştur. Vaka sayısına bağlı ölüm oranı hemen hemen aynı olmasına rağmen, düşük ölüm sayısının sosyal ve ekonomik destekler sayesinde olduğu açıktır. Covid 19’un ağırlıklı olarak 2020 ve 2021 yılında kendini gösterdiği varsayılırsa, G-8 ülkelerinde ve Türkiye’de ihracat rakamlarına etkisinin oldukça az olduğu sonucuna varılmıştır. İhracata etkisi bir önceki yıl ile kıyaslandığında G-8 ülkeleri ve Türkiye için %10’dan daha düşük gerçekleşmiştir. Ekonomik destek paketleri bakımından, milli hasılaya oranla yapılan mücadele harcamalarında Türkiye’nin ilk 20 ülke

arasında olmadığı görülmektedir. Japonya'nın yapmış olduğu yüksek miktarda destekler sayesinde düşük ölüm sayısına sahip olduğu görülmektedir. Covid 19 ile mücadelede Türkiye, ekonomik destekler bakımından G-8 ülkelerine kıyasla geride olmasına rağmen sağlık hizmetleri altyapısının güçlü olmasından dolayı başarılı olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Andersen, A. L., Hansen, E. T., Johannesen, N., & Sheridan, A. (2020), "Consumer Responses to the COVID-19 Crisis: Evidence from Bank Account Transaction Data", *Working Paper*.

Baker, S. R., Bloom, N., Davis, S. J., & Terry, S. J. (2020), "Covid-induced economic uncertainty", (No. w26983). National Bureau of Economic Research.

Soylu, Özgür, B. (2020), "Türkiye Ekonomisinde Covid-19'un Sektörel Etkileri", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 169-185.

Tekoğlu, Ahmet, S. (2020), "Covid-19 Salgını ve Dış Ticarete Kriz Yönetimi: Türkiye Örneği", *Gümrük Ticaret Dergisi*, 7(22), 32-53.

Adıgüzel, Muhittin (2019), "Covid-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Makroekonomik Analizi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, Sayı:37, 191-221.

Akçacı, Taner ve Çınaroğlu, Mehmet, S. (2020), "Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Lojistik ve Ticarete Etkisi", *Gaziantep University Journal of Social Sciences Special Issue*, 447-456.

Bahar, Ozan ve İlal, Nur, Ç. (2020), "Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri", *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 125-139.

Wiwoho, Gunarso ve Kaukab, M., Elfan (2020), "Pandemic in Global Trade Governance: Covid-19 Case", *Gazi University Journal of Science*, 33(11), 117-127.

Çatuk, Cüneyt ve Aydın Kadir (2020), "Covid-19'un Dünya ve Türkiye Tedarik Zinciri Üzerine Etkileri", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:37, 427-449.

Duran, Mahmut, S., ve Acar, Mustafa (2020), "Bir Virüsün Dünyaya Ettikleri: Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik Etkileri", *International Journal of Social and Economic Sciences*, 10(1), 54-67.

Vidya, C., T. ve Prabheesh, K., P. (2020), "Implications of COVID-19 Pandemic on the Global Trade Networks", *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(10), 2408-2421.

Maliszewska, M., Mattoo, A.ve Mensbrugghe, D. (2020), "The Potential Impact of COVID-19 on GDP and Trade", *Policy Research Working Paper 9211*.

Barua, S. (2020). Understanding Coronanomics: The economic implications of the coronavirus (COVID-19) pandemic. *Manuscript*.

Barua, Akur and Samaddar, Monali, (2020). *G7 Economies in an Uncertain Recovery*.

Deloitte. 30.04.2021.

<https://www2.deloitte.com/us/en/insights/economy/impact-of-covid-19-g7-economies.html>

Elgin, Ceyhun, (2020). *Coronavirus Bailouts: Which Country Has the Most Generous Deal*.

BBC News. 21.05.2021

<https://www.bbc.com/news/business-52450958>

Epidemic Data, (2021). *Covid-19 Cases in Selected G8 Countries*. 30.04.2021.

<http://epidemicdata.com/g8/>

Our World in Data, (2021). *Coronavirus (Covid-19) Vaccinations*. 30.04.2021.

<https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>

World Bank, (2021). *Exports of Goods and Services*. World Bank National Accounts Data and OECD National Account Data Files. 02.06.2021

<https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=TR&view=chart>